ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук
_____ Святослав КОРСАКЕВИЧ
«28» серпня 2025 р.

СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.
Заступник завідувач кафедри
_____ Віра СИНЯКОВА

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СУЧАСНІ ПАРАДИГМИ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ У ПСИХОЛОГІЇ»

Галузь знань:	**С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини**
Спеціальність:	**С4 Психологія**
Рівень вищої освіти:	**третій (освітньо-науковий) рівень**
Освітня кваліфікація:	**доктор філософії з психології**
Освітньо-наукова програма:	**Психологія**

Київ – МАУП – 2025

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Сучасні парадигми та міждисциплінарність у психології
Шифр і назва спеціальності	С4 Психологія
Освітньо-наукова програма	Психологія
Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	3 кредити СКТС / 90 годин. Лекції: 10 годин; практичні (семінарські) заняття: 20 годин; самостійна робота: 60 годин
Термін вивчення дисципліни	1 курс, II семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	залік
Сторінка дисципліни на сайті	

Структура курсу

Анотація курсу. Навчальна дисципліна «Сучасні парадигми та міждисциплінарність у психології» належить до обов'язкових освітніх компонентів (ОК6) освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності С4 «Психологія» і вивчається у II семестрі першого року навчання. Курс формує в аспірантів цілісне уявлення про сучасний стан психологічної науки як мультинарадигмальної системи знання, про логіку зміни наукових парадигм, а також про принципи, рівні та форми міждисциплінарної інтеграції психології з нейронауками, когнітивними, соціальними та цифровими науками. Дисципліна створює методологічне підґрунтя для визначення парадигмальної позиції власного дисертаційного дослідження, обґрунтування його новизни та розроблення міждисциплінарних доказових моделей у сфері психології. Курс посідає ключове місце у формуванні методологічної культури дослідника й безпосередньо готує аспіранта до виконання наукової складової програми.

Предмет вивчення навчальної дисципліни: парадигмальна структура сучасного психологічного знання, закономірності його розвитку та інтеграції, форми й механізми міждисциплінарної взаємодії психології з суміжними науками, а також методологічні засади побудови міждисциплінарних досліджень.

Мета курсу: сформувати в аспірантів передові концептуальні та методологічні знання про сучасні парадигми психології й міждисциплінарність як стратегію наукового пошуку та виробити вміння критично аналізувати парадигмальні засади психологічних теорій, визначати й обґрунтовувати парадигмальну та міждисциплінарну позицію власного дослідження.

Завдання навчальної дисципліни:

– сформувати систему знань про поняття «наукова парадигма», логіку наукових революцій та парадигмальний статус психології;

– навчити розрізняти класичний, некласичний і постнекласичний типи наукової раціональності та відповідні їм дослідницькі парадигми у психології;

– виробити вміння здійснювати критичний порівняльний аналіз природничо-наукової та гуманітарної парадигм, позитивістських, конструктивістських і феноменологічних підходів;

– сформувати розуміння сутності мульти-, між- та трансдисциплінарності й рівнів інтеграції психологічного знання;

– розвинути здатність проєктувати міждисциплінарні дослідження психологічних феноменів в умовах криз, соціальних трансформацій та невизначеності на засадах доказовості й відкритої науки;

– сформувати вміння визначати й аргументувати парадигмальні та методологічні засади власного дисертаційного дослідження.

Пререквізити навчальної дисципліни: «Філософія науки та сучасні наукові парадигми», «Методологія і дизайн наукових досліджень у психології», «Сучасні дослідницькі стратегії у психології: кількісні, якісні та змішані методи», а також знання з методології та історії психології, здобуті на попередніх рівнях вищої освіти.

Постреквізити навчальної дисципліни: «Психологія криз, стійкості та соціальних трансформацій», наукова складова освітньо-наукової програми (підготовка дисертаційного дослідження та наукових публікацій), асистентська практика.

Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК1. Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження. СК3. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проєкти в сфері психології та дотичні до неї міждисциплінарні проєкти, лідерство та відповідальність під час їх реалізації; забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності. СК9. Здатність здійснювати міждисциплінарне дослідження психологічних феноменів в умовах криз, соціальних трансформацій та невизначеності, розробляти практико-орієнтовані моделі психологічної підтримки й стійкості на основі доказових підходів.
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології. ПРН3. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження. ПРН12. Розробляти та впроваджувати міждисциплінарні та доказові моделі психологічної допомоги, психологічного супроводу й підтримки психічного здоров'я в умовах криз, соціальних трансформацій та високого рівня суспільної невизначеності.

Зміст навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Лекції, год.	Практичні (семінарські), год.	Самост. робота, год.

№ теми	Назва теми	Лекції, год.	Практичні (семінарські), год.	Самост. робота, год.
Змістовий модуль 1. Парадигмальний вимір сучасної психології				
Тема 1.	Поняття наукової парадигми. Концепція Т. Куна та структура наукових революцій. Парадигмальний статус психології.	2	3	8
Тема 2.	Мультипарадигмальність психологічного знання. Класичний, некласичний та постнекласичний типи наукової раціональності.	1	2	7
Тема 3.	Природничо-наукова та гуманітарна парадигми у психології. Позитивізм, постпозитивізм, конструктивізм і соціальний конструкціонізм.	1	3	8
Тема 4.	Провідні дослідницькі парадигми сучасної психології: культурно-історична, когнітивна, еволюційна, екзистенційно-феноменологічна, нейронаукова.	2	2	7
Модульна контрольна робота 1				
Змістовий модуль 2. Міждисциплінарність та інтеграція психологічного знання				
Тема 5.	Мульти-, між- та трансдисциплінарність: сутність понять, рівні та механізми інтеграції наукового знання.	1	2	7
Тема 6.	Психологія на межі наук: нейронауки, когнітивні та соціальні науки, штучний інтелект і науки про дані.	1	3	8
Тема 7.	Інтеграція методів у психології: змішані дослідницькі дизайни, доказовий підхід, відкрита наука та відтворюваність результатів.	1	2	7
Тема 8.	Міждисциплінарні дослідження психологічних феноменів в умовах криз, соціальних трансформацій та невизначеності. Формування дослідницької позиції аспіранта.	1	3	8
Модульна контрольна робота 2				
Разом:		**10**	**20**	**60**

Форма підсумкового контролю — залік.

Методи навчання: проблемна та оглядова лекція, лекція-дискусія; семінар-дискусія, науковий колоквіум; аналіз наукових джерел та кейсів; порівняльний аналіз парадигм; проєктно-дослідницький метод; методи розвитку критичного й дослідницького мислення; підготовка й публічний захист аналітичних оглядів; інтерактивні методи (мозковий штурм, дебати, синтез думок).

Методи оцінювання: усний контроль (опитування, доповідь, участь у дискусії); письмовий контроль (аналітичний огляд, есе); тестовий контроль (модульні контрольні роботи); презентація й захист індивідуального науково-дослідного завдання; самоконтроль і взаємооцінювання.

Технічне обладнання та / або програмне забезпечення

Для якісного викладання та опанування курсу використовуються: навчальні аудиторії, обладнані мультимедійним проєктором і комп'ютером; доступ до мережі Інтернет (у т. ч. безкоштовна мережа Wi-Fi); наукова бібліотека Академії та доступ до передплачених наукометричних баз (Scopus, Web of Science) і повнотекстових ресурсів. Використовується офіційний сайт МАУП (http://maup.com.ua), система дистанційного навчання Академії, а також програмне забезпечення для роботи з науковими джерелами й даними: статистичні пакети SPSS) та онлайн-платформи для відеокомунікації.

Форми і методи контролю

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий (семестровий).

Поточний контроль здійснюється під час практичних (семінарських) занять і має на меті систематичну перевірку розуміння й засвоєння теоретичного матеріалу, уміння застосовувати знання під час виконання дослідницьких завдань. Формами поточного контролю є: усна доповідь та участь у науковій дискусії; аналіз наукових джерел і кейсів; виконання завдань для самостійної роботи; підготовка тез і конспектів наукових текстів; виконання й захист індивідуального науково-дослідного завдання (аналітичного огляду).

Методи поточного контролю: усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення); письмовий контроль (аналітичний огляд, есе, письмовий виклад матеріалу); тестовий контроль; презентація результатів самостійної роботи; спостереження; проблемні ситуації.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться у формі заліку. Залік виставляється за результатами накопичення рейтингових балів за поточну навчально-пізнавальну діяльність, дві модульні контрольні роботи та індивідуальне науково-дослідне завдання. Здобувач допускається до заліку за умови виконання всіх передбачених видів робіт. Дисципліна вважається зарахованою, якщо здобувач набрав не менше ніж 60 балів зі 100.

Система оцінювання та вимоги

Система оцінювання ґрунтується на принципах об'єктивності, прозорості, гнучкості та високої диференціації. Оцінювання результатів навчання здійснюється за модульно-рейтинговою системою із застосуванням 100-бальної шкали. Максимальна кількість балів, яку може накопичити здобувач за всі види навчальної роботи, становить 100.

Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі

Вид навчальної роботи	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ	Разом
Робота на практичних (семінарських) заняттях і самостійна робота	20	20	—	40
Модульна контрольна робота	20	20	—	40
Індивідуальне науково-дослідне завдання (аналітичний огляд)	—	—	20	20
Разом	**40**	**40**	**20**	**100**

Розділ містить пояснення мінімальної та максимальної кількості балів окремо за поточну діяльність (до 80 балів: 40 — модульні контрольні роботи, 40 — робота на заняттях і самостійна робота) та за індивідуальне науково-дослідне завдання (до 20 балів). Мінімальна сума балів, за якої дисципліна вважається зарахованою, становить 60.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи. Модульна контрольна робота виконується у письмовій (тестовій) формі. Оцінювання: «відмінно» (A) — правильно виконано понад 90 % завдань; «дуже добре» (B) — 82–89 %; «добре» (C) — 75–81 %; «задовільно» (D) — 68–74 %; «достатньо» (E) — 60–67 %; «незадовільно» (FX) — менше 60 %. Відсутність роботи — 0 балів.

Критерії оцінювання індивідуального науково-дослідного завдання (аналітичного огляду). Оцінюються: обґрунтованість вибору теми та її зв'язок із дослідницькою проблемою аспіранта; повнота й актуальність опрацьованих джерел (у т. ч. англомовних та проіндексованих у Scopus / Web of Science); коректність визначення парадигмальних і міждисциплінарних засад; наявність елементів критичного аналізу та власної наукової позиції; дотримання академічної доброчесності й правил оформлення; якість публічної презентації.

Заохочувальні (бонусні) бали. За участь у наукових конференціях, наукових семінарах, підготовку публікацій за тематикою дисципліни здобувачеві за рішенням кафедри можуть нараховуватися заохочувальні бали. Заохочувальні бали не включаються до основної таблиці розподілу балів; один захід є підставою для нарахування балів лише за один найбільш значущий освітній компонент.

Зведена шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (для іспиту)	для заліку
90–100	**A**	відмінно	зараховано
82–89	**B**	дуже добре	зараховано
75–81	**C**	добре	зараховано
68–74	**D**	задовільно	зараховано
60–67	**E**	достатньо	зараховано
35–59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Політика щодо академічної доброчесності. Викладання дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності відповідно до Закону України «Про освіту» та нормативних документів Академії https://maup.com.ua/ua/navchannya-u-maup/akademichna-dobrochesnist.html. Усі роботи (аналітичні огляди, есе, презентації, тези) мають бути оригінальними та авторськими, супроводжуватися коректними посиланнями на першоджерела. Порушеннями академічної доброчесності вважаються академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання. За порушення передбачено академічну відповідальність згідно з нормативними документами Академії: повторне проходження оцінювання та / або повторне вивчення відповідного освітнього компонента.

Політика щодо відвідування та запізнень. Відвідування занять є обов'язковим. У разі пропуску здобувач самостійно опрацьовує матеріал і відпрацьовує пропущені заняття у визначений викладачем спосіб. Систематична активна робота на заняттях враховується під час підсумкового оцінювання.

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Завдання виконуються у встановлені терміни. Роботи, подані з порушенням дедлайну без поважних причин, можуть оцінюватися зі зниженням балів. Перескладання незадовільних результатів здійснюється у порядку, визначеному нормативними документами Академії https://drive.google.com/file/d/1Wq1V1zoBYxjlu3q0UPXsjU4oU1726Cd1/view.

Політика щодо оскарження. Здобувач має право на вмотивоване оскарження результатів оцінювання у порядку, визначеному нормативними документами Академії, звернувшись до викладача, завідувача кафедри або гаранта освітньо-наукової програми https://maup.com.ua/assets/files/yakist/studcentr/polozhennya-pro-sistemu-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-zdobuvachiv-vishhoi-osviti.pdf.

Політика використання цифрових інструментів та інструментів штучного інтелекту. Використання цифрових інструментів і генеративного штучного інтелекту допускається як допоміжний засіб пошуку й опрацювання інформації за умови прозорого декларування такого використання, критичної перевірки результатів і збереження авторства та відповідальності здобувача за поданий матеріал https://drive.google.com/file/d/1r74_4CHxDx1bpAvw8X4AvaqLSGWbyaYd/view.

Політика сталого розвитку. Викладання дисципліни узгоджується із Цілями сталого розвитку ООН (Sustainable Development Goals) та принципами відповідальної науки https://sustainability.maup.com.ua/. Зміст курсу безпосередньо співвідноситься з Ціллю 3 «Міцне здоров'я та благополуччя» (розроблення міждисциплінарних доказових моделей психологічної підтримки й стійкості), Ціллю 4 «Якісна освіта» (формування дослідницької та методологічної культури майбутнього науково-педагогічного працівника), Ціллю 16 «Мир, справедливість та сильні інститути» і Ціллю 10 «Зменшення нерівності» (дослідження психологічних феноменів в умовах криз, соціальних трансформацій та невизначеності). Під час навчання заохочується соціальна відповідальність дослідника, врахування етичних, соціальних та довгострокових наслідків наукової діяльності, дотримання принципів відкритої науки, доброчесного й ощадливого використання ресурсів (пріоритет електронних матеріалів і безпаперового документообігу), інклюзивність, гендерна рівність і повага до різноманіття учасників освітнього процесу. Аспіранти залучаються до формулювання дослідницьких завдань, що мають потенціал позитивного соціального впливу та сприяють сталому розвитку суспільства.

Методичне забезпечення навчальної дисципліни

Навчально-методичне забезпечення дисципліни включає: силабус дисципліни; конспект (тексти) лекцій; методичні рекомендації до практичних (семінарських) занять; методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів; банк завдань для модульних контрольних робіт; перелік питань до заліку (додаток 1).

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Туриніна О. Л. Методологія та методи психологічного дослідження : навчально-методичний посібник. Київ : Вид. дім «Персонал», 2018. 206 с.

2. Адамська З. М., Андрійчук І. П., Воронкевич О. М., Радчук Г. К., Чопик С. В., Шпак М. М. Основи науково-психологічних досліджень : навчально-методичний посібник / за ред. Г. К. Радчук. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 214 с.

3. Максименко С. Д. Загальна психологія : навчальний посібник. 3-тє вид., перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 272 с.

4. Creswell J. W., Creswell J. D. Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. 6th ed. Thousand Oaks : SAGE, 2023. 336 p.

5. Field A. Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics. 6th ed. London : SAGE, 2024. 1144 p.

6. American Psychological Association. Publication Manual of the American Psychological Association. 7th ed. Washington, DC : APA, 2020. 428 p.

Додаткова література

1. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самодопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 160 с.

2. Кокун О. М. Життєстійкість і резильєнтність людини в сучасному світі: теорія, дослідження, практика : монографія. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2025. 214 с.

3. Лесонов Д., Хаустова О. Розвиток концепції резилієнсу в науковій літературі протягом останніх років. Психосоматична медицина та загальна практика. 2019. Т. 4, № 4.

4. Flick U. (ed.). The SAGE Handbook of Qualitative Research Design. London : SAGE, 2022. 1120 p.

5. Sternberg R. J., Pickren W. E. (eds.). The Cambridge Handbook of the Intellectual History of Psychology. Cambridge : Cambridge University Press, 2019. 570 p.

6. Rosenberg A. Philosophy of Social Science. 6th ed. New York : Routledge, 2022. 320 p.

7. Toomela A. Psychology Today: Still in Denial, Still Outdated. Integrative Psychological and Behavioral Science. 2020. Vol. 54. P. 563–571.

8. Nosek B. A., Hardwicke T. E., Moshontz H. et al. Replicability, Robustness, and Reproducibility in Psychological Science. Annual Review of Psychology. 2022. Vol. 73. P. 719–748.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт МАУП. URL: http://maup.com.ua
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: http://nbuv.gov.ua
3. Scopus. URL: https://www.scopus.com
4. Web of Science. URL: https://www.webofscience.com
5. Google Scholar. URL: https://scholar.google.com
6. APA PsycNet. URL: https://psycnet.apa.org
7. Directory of Open Access Journals (DOAJ). URL: https://doaj.org
8. Center for Open Science (OSF). URL: https://www.cos.io

Рекомендовані джерела інформації оновлюються щороку.

Розробник (-и) силабусу:

_____

(П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання, посада на кафедрі, підпис)

Викладач: _____

(П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання, посада на кафедрі, підпис)

Силабус розглянуто на засіданні кафедри психології.

Протокол від «____» _____ 2026 р. № ____

Додаток 1

ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук

Кафедра психології

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНІ ПАРАДИГМИ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ У ПСИХОЛОГІЇ»

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти. Спеціальність С4 Психологія. ОПП «Психологія». Обов'язкова дисципліна (ОК6), 3 кредити СКТС / 90 год. II семестр, підсумковий контроль — залік.

1. Методичні рекомендації до практичних (семінарських) занять

Практичні (семінарські) заняття (20 год.) спрямовані на поглиблення й систематизацію теоретичного матеріалу, розвиток критичного та дослідницького мислення, вироблення вмінь аналізувати парадигмальні засади психологічних теорій і проєктувати міждисциплінарні дослідження. Провідними формами роботи є науковий семінар-дискусія, колоквіум, аналіз наукових джерел і кейсів, порівняльний аналіз парадигм, публічний захист аналітичних матеріалів.

Порядок підготовки до заняття: опрацювати конспект лекції та рекомендовані джерела; підготувати відповіді на питання для обговорення; виконати практичні завдання; за потреби підготувати коротке повідомлення / презентацію; сформулювати щонайменше одне дискусійне питання за темою.

Критерії оцінювання роботи на занятті: повнота й аргументованість відповіді; здатність до критичного аналізу та зіставлення підходів; коректність наукової термінології; активність в обговоренні; дотримання академічної доброчесності. Робота на практичних (семінарських) заняттях разом із самостійною роботою оцінюється в межах до 40 балів за семестр.

Семінар 1 (Тема 1, 3 год.). Наукова парадигма та парадигмальний статус психології

Питання для обговорення:

1. Поняття «наукова парадигма», «наукова спільнота», «дисциплінарна матриця» у концепції Т. Куна.
2. Нормальна наука, аномалії, наукова революція, зміна парадигм.
3. Допарадигмальний, мультипарадигмальний та (пост)парадигмальний статус: чи є психологія «нормальною наукою»?
4. Альтернативні моделі розвитку науки (І. Лакатос, П. Фейрабенд) та їх релевантність для психології.

Практичні завдання:

1. Скласти порівняльну таблицю поглядів Т. Куна, І. Лакатоса та П. Фейрабенда на динаміку наукового знання.
2. На прикладі однієї психологічної школи показати ознаки парадигми (онтологія, епістемологія, методологія, зразкові дослідження).
3. Обґрунтувати власну позицію щодо парадигмального статусу сучасної психології.

Семінар 2 (Тема 2, 2 год.). Мультипарадигмальність і типи наукової раціональності

Питання для обговорення:

1. Класичний, некласичний та постнекласичний типи наукової раціональності.
2. Мультипарадигмальність як спосіб існування психологічного знання: переваги й ризики.
3. Проблема співмірності / неспівмірності парадигм у психології.

Практичні завдання:

1. Співвіднести відомі психологічні напрями з типами раціональності.
2. Проаналізувати кейс дослідження й визначити тип раціональності, з якого воно виходить.

Семінар 3 (Тема 3, 3 год.). Природничо-наукова та гуманітарна парадигми

Питання для обговорення:

1. Пояснення vs розуміння: дві дослідницькі стратегії у психології.
2. Позитивізм і постпозитивізм: критичний реалізм.
3. Конструктивізм і соціальний конструкціонізм: основні положення й критика.
4. Номотетичний та ідіографічний підходи.

Практичні завдання:

1. Підготувати структуровані аргументи «за» і «проти» природничо-наукової моделі психології (навчальні дебати).
2. Проаналізувати одну емпіричну статтю з позиції її прихованих епістемологічних припущень.

Семінар 4 (Тема 4, 2 год.). Провідні дослідницькі парадигми сучасної психології

Питання для обговорення:

1. Культурно-історична та діяльнісна парадигми.
2. Когнітивна та нейронаукова парадигми: можливості й обмеження.
3. Еволюційний підхід; екзистенційно-феноменологічна парадигма.

Практичні завдання:

1. Скласти матрицю зіставлення парадигм за критеріями: предмет, методи, ключові поняття, межі застосування.

2. Визначити парадигму(и), у межах якої(их) доцільно розглядати власну дослідницьку проблему.

Семінар 5 (Тема 5, 2 год.). Мульти-, між- та трансдисциплінарність

Питання для обговорення:

1. Розмежування понять мульти-, між- і трансдисциплінарності.
2. Рівні та механізми інтеграції наукового знання.
3. Ризики міждисциплінарності: редукціонізм, термінологічні бар'єри, псевдоінтеграція.

Практичні завдання:

1. Навести приклади мульти-, між- і трансдисциплінарних досліджень у психології та обґрунтувати віднесення.
2. Запропонувати міждисциплінарну рамку для конкретної психологічної проблеми.

Семінар 6 (Тема 6, 3 год.). Психологія на межі наук

Питання для обговорення:

1. Психологія і нейронауки: нейронаукова редукція та її межі.
2. Когнітивна наука як міждисциплінарний проєкт.
3. Психологія, штучний інтелект і науки про дані: нові можливості та етичні виклики.
4. Психологія у взаємодії із соціальними науками.

Практичні завдання:

1. Підготувати аналітичне повідомлення про один суміжний напрям (наприклад, обчислювальна психологія, соціальна нейронаука).
2. Обговорити кейс використання великих даних / інструментів ШІ у психологічному дослідженні з погляду валідності та етики.

Семінар 7 (Тема 7, 2 год.). Інтеграція методів та відкрита наука

Питання для обговорення:

1. Змішані дослідницькі дизайни: типи, логіка інтеграції даних.
2. Доказовий підхід у психології: рівні доказовості.
3. Криза відтворюваності та рух відкритої науки (препрестрація, відкриті дані, реплікації).

Практичні завдання:

1. Розробити ескіз змішаного дизайну для власної дослідницької теми.
2. Скласти чек-лист відповідності дослідження принципам відкритої науки.

Семінар 8 (Тема 8, 3 год.). Міждисциплінарні дослідження в умовах криз

Питання для обговорення:

1. Психологічні феномени в умовах криз, соціальних трансформацій та невизначеності.
2. Доказові моделі психологічної підтримки та стійкості.
3. Етична відповідальність дослідника у вразливих контекстах.
4. Формування й аргументація парадигмальної та міждисциплінарної позиції дисертаційного дослідження.

Практичні завдання:

1. Презентувати та захистити концепцію міждисциплінарного дослідження власної дисертаційної проблеми.
2. Провести взаємне рецензування концепцій за встановленими критеріями.

2. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів

Самостійна робота (60 год.) є провідною формою навчальної діяльності аспіранта й забезпечує поглиблене опанування дисципліни та формування дослідницьких умінь. Основними видами самостійної роботи є: опрацювання лекційного матеріалу й рекомендованих джерел (у т. ч. англомовних та проіндексованих у Scopus / Web of Science); анотування та конспектування наукових текстів; підготовка до практичних (семінарських) занять; написання есе й аналітичних оглядів; виконання індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ); підготовка до модульних контрольних робіт і заліку.

Розподіл самостійної роботи за темами

Тема	Зміст самостійної роботи	Год.	Форма контролю
Тема 1	Опрацювання концепції Т. Куна; анотування першоджерела; підготовка порівняльної таблиці моделей розвитку науки.	8	Конспект, таблиця
Тема 2	Опрацювання типів наукової раціональності; співвіднесення психологічних напрямів із типами раціональності.	7	Схема, усне опитування
Тема 3	Есе «Пояснення чи розуміння?»; аналіз епістемологічних припущень емпіричної статті.	8	Есе, обговорення
Тема 4	Побудова матриці зіставлення парадигм; вибір парадигми власного дослідження.	7	Матриця
Тема 5	Добір прикладів мульти-, між- і трансдисциплінарних досліджень; ескіз міждисциплінарної рамки.	7	Повідомлення
Тема 6	Аналітичне повідомлення про суміжний напрям; кейс застосування ШІ / великих даних.	8	Презентація
Тема 7	Ескіз змішаного дизайну; чек-лист відкритої науки.	7	Проєкт дизайну
Тема 8	Підготовка й оформлення концепції міждисциплінарного дослідження (ІНДЗ).	8	Захист ІНДЗ
Разом		**60**	

Індивідуальне науково-дослідне завдання (аналітичний огляд)

ІНДЗ — аналітичний огляд наукової літератури з парадигмальних і міждисциплінарних засад обраної здобувачем дослідницької проблеми (орієнтовний обсяг 12–15 сторінок; 15–20 джерел, з них не менше 5 англомовних та проіндексованих у Scopus / Web of Science). Мета — сформувати вміння визначати та обґрунтовувати методологічну позицію власного дисертаційного дослідження.

Рекомендована структура: вступ (проблема, мета, завдання огляду); основна частина (аналіз парадигмальних підходів до проблеми; обґрунтування доцільності міждисциплінарного розгляду; критичне зіставлення позицій); висновки (авторська методологічна позиція та перспективи дослідження); список використаних джерел за чинними вимогами.

Критерії оцінювання (до 20 балів): обґрунтованість теми та її зв'язок із дисертаційною проблемою; повнота й актуальність джерел; коректність визначення парадигмальних та міждисциплінарних засад; наявність критичного аналізу й власної позиції; дотримання академічної доброчесності та правил оформлення; якість публічної презентації.

3. Банк завдань для модульних контрольних робіт

Модульна контрольна робота виконується у письмовій (тестовій) формі й охоплює матеріал відповідного змістового модуля. Кожен варіант формується з тестових завдань закритої форми, завдань на відповідність та відкритих (проблемних) завдань. Оцінювання здійснюється за критеріями, наведеними в силабусі (до 20 балів за кожну МКР).

Модульна контрольна робота 1 (змістовий модуль 1, теми 1–4)

Частина А. Тестові завдання закритої форми (оберіть одну правильну відповідь).

1. Автором концепції наукових революцій та поняття «парадигма» у сучасному значенні є: а) К. Поппер; б) Т. Кун; в) І. Лакатос; г) П. Фейерабенд.

2. Період «нормальної науки» за Т. Куном характеризується: а) конкуренцією парадигм; б) роботою в межах усталеної парадигми; в) відмовою від теорій; г) відсутністю наукової спільноти.

3. «Дисциплінарна матриця» — це: а) сукупність методик; б) система спільних для наукової спільноти переконань, цінностей і зразків; в) навчальний план; г) статистична модель.

4. Твердження «наукове знання зростає через висування сміливих гіпотез та їх спростування» належить: а) Т. Куну; б) К. Попперу; в) Е. Гуссерлю; г) Л. Виготському.

5. Постнекласичний тип раціональності акцентує увагу на: а) виключенні суб'єкта з пізнання; б) урахуванні цінностей та людиновимірності об'єктів; в) абсолютній об'єктивності; г) відмові від теорії.

6. Ідіографічний підхід у психології орієнтований на: а) пошук загальних законів; б) вивчення унікального, індивідуального; в) експеримент; г) кількісні методи.

7. Соціальний конструкціонізм стверджує, що психологічні феномени: а) є суто біологічними; б) конструюються в соціальній взаємодії та мові; в) не існують; г) вимірюються лише тестами.

8. Стратегія «розуміння» (Verstehen) протиставляється «поясненню» у межах: а) природничо-наукової парадигми; б) гуманітарної парадигми; в) біхевіоризму; г) психометрики.

9. Культурно-історична теорія пов'язана насамперед з іменем: а) Б. Скіннера; б) Л. Виготського; в) З. Фройда; г) У. Джеймса.

10. Мультипарадигмальність психології означає: а) наявність єдиної загальновизнаної теорії; б) співіснування кількох конкурентних парадигм; в) відсутність методології; г) заборону теоретичних дискусій.

11. Критичний реалізм у методології науки найближчий до: а) наївного емпіризму; б) постпозитивізму; в) містицизму; г) софістики.

12. Поняття «неспівмірності парадигм» означає: а) неможливість повного перекладу понять однієї парадигми мовою іншої; б) однаковість усіх теорій; в) рівність вибірок; г) стандартизацію методик.

Частина Б. Завдання на відповідність.

1. Установіть відповідність між парадигмою (культурно-історична, когнітивна, нейронаукова, екзистенційно-феноменологічна) та її ключовим поняттям / предметом.

2. Установіть відповідність між типом наукової раціональності (класичний, некласичний, постнекласичний) та його характеристикою ставлення до суб'єкта пізнання.

Частина В. Відкриті (проблемні) завдання.

1. Розкрийте зміст поняття «наукова революція» за Т. Куном і проілюструйте його прикладом з історії психології.

2. Порівняйте природничо-наукову та гуманітарну парадигми у психології за критеріями предмета, методу та критеріїв науковості.

3. Обґрунтуйте власну позицію щодо парадигмального статусу сучасної психології.

4. Визначте переваги й ризики мультипарадигмальності психологічного знання.

5. Схарактеризуйте одну з провідних дослідницьких парадигм та окресліть межі її застосування.

Модульна контрольна робота 2 (змістовий модуль 2, теми 5–8)

Частина А. Тестові завдання закритої форми (оберіть одну правильну відповідь).

1. Дослідження, у якому дисципліни працюють паралельно без інтеграції понять і методів, є: а) трансдисциплінарним; б) мультидисциплінарним; в) міждисциплінарним; г) монодисциплінарним.

2. Найвищий рівень інтеграції знання, що виходить за межі окремих дисциплін, характерний для: а) мультидисциплінарності; б) міждисциплінарності; в) трансдисциплінарності; г) вузької спеціалізації.

3. Нейронаукова редукція психологічних явищ передбачає ризик: а) підвищення валідності; б) втрати психологічного рівня пояснення; в) розширення вибірки; г) спрощення статистики.

4. Змішаний дослідницький дизайн передбачає: а) лише кількісні методи; б) лише якісні методи; в) поєднання кількісних і якісних методів; г) відмову від емпірії.

5. Преперестрація дослідження слугує насамперед для: а) прискорення публікації; б) зменшення дослідницької гнучкості та підвищення відтворюваності; в) збільшення вибірки; г) приховування даних.

6. «Криза відтворюваності» у психології пов'язана з: а) надлишком реплікацій; б) труднощами відтворення результатів багатьох досліджень; в) відсутністю теорій; г) заборопою статистики.

7. Доказовий підхід у психології передбачає ієрархію: а) думок експертів; б) рівнів доказовості даних; в) кількості авторів; г) обсягу тексту.

8. Обчислювальна (комп'ютаційна) психологія є прикладом взаємодії психології з: а) юриспруденцією; б) науками про дані та інформатикою; в) філологією; г) геологією.

9. Принципи відкритої науки включають: а) закритість даних; б) відкриті дані, відкритий код і прозорість процедур; в) анонімність результатів; г) відмову від рецензування.

10. Психологічна стійкість (resilience) у контексті криз розглядається як: а) незмінна риса; б) динамічний процес адаптації до несприятливих умов; в) хвороба; г) статистичний артефакт.

11. Етична відповідальність дослідника у вразливих контекстах передусім вимагає: а) ігнорування ризиків; б) захисту прав і благополуччя учасників; в) прискорення збору даних; г) відмови від згоди.

12. Трансдисциплінарний підхід у дослідженні криз доцільний, оскільки: а) спрощує проблему; б) дає змогу інтегрувати знання різних наук навколо складної реальної проблеми; в) виключає психологію; г) не потребує теорії.

Частина Б. Завдання на відповідність.

1. Установіть відповідність між поняттями (мульти-, між-, трансдисциплінарність) та їх визначеннями.

2. Установіть відповідність між принципом відкритої науки та його призначенням.

Частина В. Відкриті (проблемні) завдання.

1. Розмежуйте поняття мульти-, між- і трансдисциплінарності та наведіть приклади для психології.

2. Схарактеризуйте можливості й ризики взаємодії психології зі штучним інтелектом і науками про дані.

3. Обґрунтуйте роль відкритої науки у подоланні кризи відтворюваності.

4. Запропонуйте ескіз міждисциплінарного доказового дослідження психологічного феномену в умовах кризи.

5. Аргументуйте парадигмальну та міждисциплінарну позицію власного дисертаційного дослідження.

4. Перелік питань до заліку

Залік виставляється за результатами накопичення рейтингових балів упродовж семестру. Наведений перелік питань слугує орієнтиром для систематизації та самоперевірки знань і може використовуватися під час співбесіди за потреби уточнення підсумкової оцінки.

1. Поняття наукової парадигми: сутність, структура, функції.
2. Концепція наукових революцій Т. Куна: нормальна наука, аномалії, зміна парадигм.
3. Поняття дисциплінарної матриці та наукової спільноти.
4. Модель розвитку науки К. Поппера (фальсифікаціонізм) і її значення для психології.
5. Науково-дослідні програми І. Лакатоса.
6. Епістемологічний анархізм П. Фейрабенда: основні ідеї та критика.
7. Парадигмальний статус психології: допарадигмальність, мультипарадигмальність, дискусії.
8. Класичний тип наукової раціональності та його вияви у психології.
9. Некласичний тип наукової раціональності.
10. Постнекласичний тип наукової раціональності та людиновимірність об'єктів дослідження.
11. Мультипарадигмальність психологічного знання: переваги й ризики.
12. Проблема співмірності / неспівмірності парадигм.
13. Природничо-наукова парадигма у психології: засади та межі.
14. Гуманітарна парадигма у психології: пояснення vs розуміння.
15. Позитивізм і постпозитивізм; критичний реалізм.
16. Конструктивізм і соціальний конструкціонізм у психології.
17. Номотетичний та ідіографічний підходи.
18. Культурно-історична та діяльнісна парадигми.
19. Когнітивна парадигма: можливості й обмеження.
20. Нейронаукова парадигма та проблема редукціонізму.
21. Еволюційний підхід у психології.
22. Екзистенційно-феноменологічна парадигма.
23. Поняття мультидисциплінарності, міждисциплінарності, трансдисциплінарності.
24. Рівні та механізми інтеграції наукового знання.
25. Ризики міждисциплінарності та шляхи їх подолання.
26. Психологія і нейронауки: перспективи та межі взаємодії.
27. Когнітивна наука як міждисциплінарний проєкт.
28. Психологія, штучний інтелект і науки про дані: можливості й етичні виклики.
29. Взаємодія психології із соціальними науками.
30. Змішані дослідницькі дизайни: типи та логіка інтеграції даних.
31. Доказовий підхід у психології та рівні доказовості.
32. Криза відтворюваності у психології: причини й наслідки.
33. Рух відкритої науки: преперестрація, відкриті дані, реплікації.
34. Психологічні феномени в умовах криз і соціальних трансформацій.
35. Доказові моделі психологічної підтримки та стійкості.
36. Психологічна стійкість (resilience) як предмет міждисциплінарного дослідження.
37. Етична відповідальність дослідника у вразливих контекстах і в умовах невизначеності.
38. Академічна доброчесність і відкрита наука як засади сучасних психологічних досліджень.
39. Обґрунтування парадигмальної позиції власного дисертаційного дослідження.
40. Проєктування міждисциплінарного дослідження психологічної проблеми: логіка й етапи.